

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สรรพากรในเขตสำนักงานสรรพากรภาค 8 ต่อคุณภาพข้อมูลในงบการเงินที่ตรวจสอบและรับรองโดยผู้สอบบัญชีภาษีอากร ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ธิดารัตน์ ปลื้มจิตต์ (2551: 7) สรุปว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านเจตคติ ความเชื่อ การตัดสินใจ ความนึกคิด ความรู้สึก และวิจารณญาณ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูด การเขียนและอีกมากมาย โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา

ลาวัญย์ จักรานูวัฒน์ (2540: 9 อ้างถึงใน ธิดารัตน์ ปลื้มจิตต์, 2551: 6) สรุปว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงความรู้สึกของแต่ละบุคคลในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การพูด การเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากมีหลักฐานข้อเท็จจริงปรากฏ

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์: ออนไลน์)

แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552) ได้ให้ความหมายของคำว่า ลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน หมายถึง คุณสมบัติที่ทำให้ข้อมูลในงบการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ

1. ความเข้าใจได้ (Understandability) หมายถึงข้อมูลในงบการเงินต้องสามารถเข้าใจได้ในทันทีที่ผู้ใช้งบการเงินใช้ข้อมูลดังกล่าว เมื่อผู้ใช้งบการเงินที่มีความรู้ตามควรเกี่ยวกับธุรกิจ กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจและการบัญชี รวมทั้งมีความตั้งใจตามควรที่จะศึกษาข้อมูลดังกล่าวสามารถเข้าใจได้

2. ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) หมายถึง ข้อมูลจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้ก็ต่อเมื่อข้อมูลนั้นช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งช่วยยืนยันหรือชี้ข้อผิดพลาดของผลการประเมินที่ผ่านมาของผู้ใช้งบการเงินได้

3. ความเชื่อถือได้ (Reliability) หมายถึง ข้อมูลที่มีคุณสมบัติความเชื่อถือได้ต้องปราศจากความผิดพลาดที่มีนัยสำคัญและความลำเอียง ซึ่งทำให้ผู้ใช้อข้อมูลสามารถเชื่อถือได้ว่าข้อมูลนั้นเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของข้อมูลที่ต้องการให้แสดงหรือสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าแสดงได้ ความเชื่อถือได้เป็นคุณลักษณะหลักที่ประกอบด้วยคุณลักษณะรอง 5 ประการด้วยกันคือ

3.1 การเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม (Faithful Representation) ข้อมูลจะมีความเชื่อถือได้เมื่อรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีได้ถูกแสดงไว้อย่างเที่ยงธรรมตามที่ต้องการให้แสดงหรือสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าแสดงได้ เช่น การแสดงสินทรัพย์ หนี้สิน และ ส่วนของเจ้าของ ในงบดุลจะแสดงเฉพาะรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่เข้าเกณฑ์การรับรู้รายการ ณ วันที่เสนอรายงาน

3.2 เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ (Substance over Form) เพื่อให้ข้อมูลเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชี ข้อมูลดังกล่าวต้องบันทึกและแสดงตามเนื้อหาของรายการและความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ โดยมีได้มุ่งเน้นรูปแบบทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว ซึ่งเนื้อหาของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีอาจไม่ตรงกับรูปแบบทางกฎหมาย

3.3 ความเป็นกลาง (Neutrality) ข้อมูลในงบการเงินจะมีความน่าเชื่อถือเมื่อมีความเป็นกลางหรือปราศจากความลำเอียง งบการเงินจะขาดความเป็นกลางหากการเลือกข้อมูลหรือการแสดงข้อมูลในงบการเงินนั้นมีผลทำให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจตามที่กิจการต้องการ

3.4 ความระมัดระวัง (Conservatism or Prudence) ในการจัดทำงบการเงินโดยทั่วไป ผู้จัดทำงบการเงินต้องประสบกับความไม่แน่นอนอันหลีกเลี่ยงไม่ได้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ จำเป็นต้องประมาณการ โดยใช้หลักความเป็นไปได้มากที่สุดและคำนึงถึงความเสี่ยงของธุรกิจที่มีอยู่ เพื่อมิให้สินทรัพย์หรือรายได้แสดงจำนวนสูงเกินไป และหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายแสดงจำนวนต่ำเกินไป อย่างไรก็ตามการใช้หลักความระมัดระวังมิได้อนุญาตให้กิจการตั้งสำรองลับหรือค่าเผื่อไว้สูงเกินไป การแสดงสินทรัพย์หรือรายได้ต่ำเกินไป หรือแสดงค่าใช้จ่ายสูงเกินไปโดยเจตนาทำให้งบการเงินขาดความน่าเชื่อถือและขาดความเป็นกลาง

3.5 ความครบถ้วน (Completeness) ข้อมูลในงบการเงินที่เชื่อถือได้ต้องครบถ้วน โดยคำนึงถึงมีความมีสาระสำคัญของข้อมูลและต้นทุนในการจัดทำรายการไม่สูงกว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4. การเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) หมายถึง งบการเงินของกิจการในรอบบัญชีต่างกันต้องสามารถเปรียบเทียบกัน และสามารถเปรียบเทียบงบการเงินระหว่างกิจการเพื่อประเมินฐานะทางการเงินหรือการวัดมูลค่าการแสดงผลกระทบทางการเงิน ของรายการเหตุการณ์ทางบัญชีที่มีลักษณะที่คล้ายกัน

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อถือได้ของงบการเงิน (นิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร, 2550)

ความเชื่อถือได้ของงบการเงินตามแนวคิดของการตรวจสอบบัญชี ต้องประกอบด้วย สิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองเกี่ยวกับความถูกต้องตามที่ควรของงบการเงิน (Management's Financial Assertion) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ

1. ความมีอยู่จริง (Existence) หมายถึง สินทรัพย์และหนี้สินมีอยู่จริง ณ วันใดวันหนึ่ง เช่น ผู้บริหารให้การรับรองว่า เงินสดเงินฝากธนาคาร เงินลงทุน ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือเจ้าหนี้การค้ามีอยู่จริง ณ วันที่ในงบดุล

2. สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations) หมายถึง สินทรัพย์และหนี้สินเป็นของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง เช่น กิจการมีกรรมสิทธิ์ในสินค้าคงเหลือและมีภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้การค้า

3. เกิดขึ้นจริง (Occurrence) หมายถึง รายการหรือเหตุการณ์เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับกิจการในระหว่างงวดบัญชี เช่น ยอดขายและต้นทุนขายเกิดขึ้นจริงจากการขายสินค้าและบริการของกิจการ

4. ความครบถ้วน (Completeness) หมายถึง สินทรัพย์ หนี้สิน และ รายการ หรือ เหตุการณ์ใดๆ บันทึกไว้ หรือเปิดเผยไว้โดยครบถ้วน เช่น สินค้าคงเหลือและต้นทุนขายแสดงไว้ในงบการเงิน โดยครบถ้วน หรือกิจการเปิดเผยภาระผูกพัน และหนี้สินอาจเกิดขึ้นไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินอย่างครบถ้วน

5. การแสดงมูลค่าหรือการตีราคา (Valuation) หมายถึง สินทรัพย์ และหนี้สินบันทึกไว้ในมูลค่าหรือราคาที่เหมาะสม เช่น สินค้าคงเหลือแสดงมูลค่าหรือตีราคาตามราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า รวมทั้งบันทึกไว้ในจำนวนที่ถูกต้อง

6. การวัดมูลค่า (Measurement) หมายถึง รายการหรือเหตุการณ์บันทึกไว้ในจำนวนที่ถูกต้อง และรายได้หรือค่าใช้จ่ายได้รับการบันทึกไว้ในงวดบัญชีที่ถูกต้อง เช่น รายการเกี่ยวกับการขาย การรับชำระหนี้ได้บันทึกไว้ถูกต้องตรงตามงวดบัญชี

7. การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure) หมายถึง รายการในงบการเงินมีการบรรยายลักษณะ รวมทั้งการจัดประเภทและเปิดเผยไว้อย่างถูกต้อง เช่น ส่วนของหนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปีแสดงอยู่ภายใต้หนี้สินหมุนเวียน

แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองบัญชีโดยผู้สอบบัญชีภาษีอากร
(กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง, 2545)

ผู้สอบบัญชีภาษีอากรต้องจัดทำรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีเพื่อสรุปผลการตรวจสอบและรายงานข้อตรวจพบต่างๆ ตามแบบของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีที่กรมสรรพากร ได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้บริหารของกิจการเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงิน ส่วนผู้สอบบัญชีภาษีอากรเป็นผู้รับผิดชอบในการรายงานต่องบการเงินจากผลการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีภาษีอากร ซึ่งได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามแนวทางและวิธีการตรวจสอบที่กรมสรรพากรกำหนดโดยใช้วิธีทดสอบและวิธีการตรวจสอบอื่นที่เหมาะสม โดยรายงานผลที่พบจากการตรวจสอบดังนี้คือ

1. งบการเงินของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่ตรวจสอบแสดงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ตรงตามสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี

2. งบการเงินของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนได้จัดทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

3. เอกสารประกอบการลงบัญชีเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายการที่เกิดขึ้นจริง ถูกต้อง เชื่อถือได้และเกี่ยวข้องกับกิจการ

4. ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนได้ปรับปรุงกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิทางบัญชีให้เป็นกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิเพื่อเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร

ทั้งนี้จะได้ศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สรรพากรในเขตสำนักงานสรรพากรภาค 8 ต่อคุณภาพข้อมูลในงบการเงินที่ตรวจสอบและรับรองบัญชีโดยผู้สอบบัญชีภาษีอากร ตามที่กรมสรรพากรได้กำหนดแนวปฏิบัติไว้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรายงานผลการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร ที่ตรวจพบจากการตรวจสอบดังกล่าวข้างต้น

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นที ศรีสุทธิ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อมูลทางการเงินที่มีผลต่อการพิจารณาสินเชื่อ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของธนาคารออมสินภาค 7 ซึ่งทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม คณะกรรมการพิจารณาสินเชื่อของธนาคารออมสินภาค 7 จำนวน 45 ราย จากประชากรทั้งหมด 142 ราย ผลการศึกษาพบว่า ในการพิจารณาสินเชื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคณะกรรมการพิจารณาสินเชื่อ จะอาศัยข้อมูลทางการเงินของผู้ขอสินเชื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจพิจารณาอนุมัติการให้สินเชื่อ โดยข้อมูลทางการเงินแยกเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลทางการเงินเชิงคุณภาพ และ ข้อมูลทางการเงินเชิงปริมาณ ข้อมูลทางการเงินเชิงคุณภาพประกอบด้วย ข้อมูลด้านหลักประกัน และข้อมูลด้านเงินทุน โดยข้อมูลด้านหลักประกันพิจารณาถึงมูลค่าด้านหลักประกันนั้น มีมูลค่าเพียงพอกับจำนวนสินเชื่อที่ยื่นขอหรือไม่ รวมทั้งพิจารณาถึงสิทธิของธนาคารต่อหลักประกันดังกล่าว ข้อมูลด้านเงินทุนพิจารณาถึง ส่วนร่วมทุนของกิจการซึ่งประกอบด้วย จำนวนสินทรัพย์ของผู้ขอสินเชื่อที่มีอยู่ในกิจการ และจำนวนส่วนของผู้ถือหุ้นที่อยู่ในกิจการของผู้ขอสินเชื่อ ข้อมูลทางการเงินเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ข้อมูลในงบการเงิน ซึ่งจะพิจารณาข้อมูลในงบกำไรขาดทุนเป็นหลัก และรองลงมาคือข้อมูลที่อยู่ในงบกระแสเงินสด โดยจะใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานะผลการดำเนินงาน และสถานะทางการเงินของกิจการ โดยจะพิจารณาจากอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขายเป็นหลัก และรองลงมาคือ การวิเคราะห์กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน จากการศึกษาพบปัญหาในการใช้ข้อมูลทางการเงินต่อการพิจารณาสินเชื่อ คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไม่มีระบบการจัดการทางการเงินที่ดี ไม่มีการบันทึกรายการทางบัญชี ทำให้คณะกรรมการพิจารณาสินเชื่อได้รับข้อมูลในลักษณะการประมาณการ และปัญหาการสร้างเอกสารหลักฐานทางการเงินปลอม ทำให้คณะกรรมการพิจารณาสินเชื่อขาดความเชื่อมั่นในข้อมูลทางการเงินดังกล่าว

นวรรตน์ รัตนโยธิน (2549) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ประกอบการห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในกรุงเทพมหานครต่อการใช้บริการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามจากห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลขนาดเล็กที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท สินทรัพย์รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท และรายได้รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท ต่อปี ที่สามารถใช้บริการของผู้สอบบัญชีภาษีอากรได้ ตามคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.122/2545 โดยเลือกศึกษาในรายที่มีรายได้ 10-30 ล้านบาทต่อปี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก จำนวน 354 ราย จากทั้งหมด 3,099 ราย และได้รับตอบกลับคืนมาจำนวน 226 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.84 ผลจากการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล และผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลส่วนใหญ่มีคุณวุฒิสูงสุดคือ ปริญญาตรี

ทางการบัญชี การจัดทำบัญชีและงบการเงินส่วนใหญ่ใช้พนักงานบัญชีและสำนักงานบัญชีควบคู่กันไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สอบบัญชีภาษีอากรแต่มีบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องขอบเขตในการรับงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากร สิทธิในการเลือกให้ผู้สอบบัญชีภาษีอากร และความรับผิดชอบในความถูกต้องและครบถ้วนของ งบการเงินอยู่บ้าง และพบว่าห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลและส่วนใหญ่ใช้ผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชี เป็นบุคคลเดียวกัน และมีแนวโน้มใช้บริการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร มากขึ้น โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกใช้บริการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชี ภาษีอากร 3 อันดับแรกได้แก่ สำนักงานบัญชีเป็นผู้จัดหาให้ ความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อ และ อัตราค่าบริการตรวจสอบ

สวัสดิ์ หากิน (2552) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้พิจารณาสินเชื่อระยะยาวของ ธนาคารในจังหวัดเชียงใหม่ต่อคุณภาพข้อมูลทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยในการศึกษานี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 126 ราย ซึ่งพบว่า ในการพิจารณาสินเชื่อระยะยาวของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลใน การพิจารณาสินเชื่อหลายด้านประกอบกัน ข้อมูลที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ หนังสือรับรองการ จดทะเบียนนิติบุคคลและเอกสารส่วนตัวของผู้ขอกู้ รองลงมาคือ งบการเงินย้อนหลังของกิจการ และสำเนาใบแจ้งยอดเงินฝากธนาคารบัญชีกระแสรายวัน และอันดับที่สามคือ หลักประกัน ซึ่ง ข้อมูลที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือข้อมูลในงบการเงินย้อนหลังของกิจการ งบการเงินที่ใช้มาก ที่สุด 3 อันดับแรกคือ งบกำไรขาดทุน งบดุล และงบกระแสเงินสด วัตถุประสงค์ของการนำข้อมูล ในงบการเงิน ไปใช้ก็เพื่อพิจารณาถึง ความสามารถในการจ่ายชำระคืนเงินต้น ความสามารถในการ จ่ายดอกเบี้ย และนำไปพิจารณาวางเงินสินเชื่อที่จะปล่อยให้กู้

นอกจากนี้ผลการศึกษาก็เกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมที่ศึกษา โดยข้อมูลในงบการเงิน อันประกอบไปด้วย งบกำไรขาดทุน งบดุล งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน คุณภาพของงบการเงินโดยรวมอยู่ในระดับมี คุณภาพมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของคุณภาพทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพด้าน ความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการเปรียบเทียบกัน ได้ พบว่าคุณภาพทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าปัญหาในการใช้ งบการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการพิจารณาสินเชื่อ 3 อันดับแรกคือ ปัญหา เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญในงบการเงินยังไม่เพียงพอ ปัญหารายการในงบการเงิน ไม่ครบถ้วนและไม่ถูกต้อง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีผลกระทบต่อคุณภาพด้านความเชื่อถือได้ของ งบการเงินวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม